List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

—

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 587 So. Centre Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se"

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (81) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 80. **Chicago, Ill., 23. marca (March), 1909** **Leto (Vol.) IV.**

Od blizo in daleč

— **Poostrili so zakon za ameriške** vojaške dezerterje. Po novem zakonu bo vsakdo kaznovan, kdor prigovarja ameriškim vojakom, da dezertirajo ali kdor skriva ameriške vojaške begune, ali pospešuje njih beg.

V tem oziru se nismo le približali Avstriji, ampak jo še prekosili, ker zakon določa za te vrste "zločin" večjo kazen kot v Avstriji.

Priobčili smo to, da bodo sodrugi in čitatelji "Proletarca" poznali vsaj površno določbe novega kazenskega zakona za vojaške begune. Izgovor, da človek ne pozna zakona, ga ne reši kazni.

* * *

— **Za kapitaliste so napočili** zopet zlati časi.

Po obsodbi Gompersa, sta sledili razsodbi o vozni ceni na mizurskih železnicah in trustu za olje. To so tri razsodbe, ki pričajo jasno, kam jadramo v republiki.

Kar se tiče trusta za olje, se lahko reče, da svet še ni gledal take komedije. Štiri leta je trajala igra, v kteri smo videli slike, da je ameriški narod venčal nektere posamezne osebe.

Kakšno veselje se je pojavilo v Izraelu, ko je bil trust za olje obsojen na 29 milijonov dolarjev globe. . . . . kot da bi imela napočiti nova, zlata doba. Roosevelt in tovariši so bili junaki dneva....

In danes? No, danes se nam pa dozdeva in prikazeva skoro vse le kot navadni republikanski volilni manever.

Komaj je Taft zasedel predsedniški stolec, smo doživeli razočaranje. Igra je končana, ljudstvo pa gre lahko domov, da ozdravi mačka.

Tako je končala vojna proti "zločinskemu bogatstvu", ktere izid so prerokovali ljudje, ki vidijo malo daljše kot segajo njih nos, že pred leti.

Vlada je potrošila ogromne svote, nekteri pravni volkovi so dobili mastne deleže, ljudstvo, ki igra ulogo osla, pa osat in koprive . . .

* * *

— **Brezposlene delavce** je treba spoditi iz dežele in vprašanje brezposelnosti. Tako si domišljajo njujorški postavodajalci.

Ta domišljija je podobna domišljiji perzijskega kralja, ki je želel v svojem kraljevstvu le srečne ljudi in je dal nezadovoljneže zapreti.

V državi New York bodo ustanovili "delavsko" kolonijo. Vsak brezposlec, ki se ne bo hotel naseliti na nji, bo moral iz dežele. Kakšne ljudi pa bodo pošiljali v to kolonijo? Pošiljali ne bodo pijancev, ki so se napili šampanjca in trempov, ki trempajo v avtomobilih in s svojimi strojnimi vozovi morijo ljudi na cestah. Neteh ne bodo pošiljali v kolonijo, ampak siromake, brezposelne delavce. Ljudi brez izkazila za življenje, kot se glasi tozadevna določba.

Kaj pa bodo z brezposleci v koloniji? Delati bodo morali. Kaj pa bodo delali? No, to pa še ni določeno, ker se jih v delo odda tudi lahko izven kolonije. Kdor bo skušal ubežati iz te kolonije, tega bodo pa poslali za dve leti v ječo.

Ali ni to fina oskrba za delavce? Pa naj še kdo reče, da ni naša republika dosegla vhrunec civilizacije!

Tako se plete povsod bič za delavce in delavci pa molče in ponižno nosijo svoje breme.

* * *

— **V Clevelandu je bila** pred kratkem razstava avtomobilov, o kteri meščanski časniki poročajo na široko in debelo, češ, da je bila vsaki dan shajališče za elito klivlendske družbe.

Temu naprostno pa konštatira "Clevelander Arbeiter Zeitung", da med obiskovalci razstave ni bilo opaziti razreda, ki je izdelal te umotvore, ker si delavci najbrž niso mogli odtrgati od ust 25 centov, da bi plačali ustopnino in ogledali svoje lastno delo.

Nobeden elegantnih obiskovalcev se ni spomnil, da so klivlendski tvorničarji avtomobilov najhujši izsesavači svojih delavcev. Svojim delavcem ne "dovolijo" organizacije in plačujejo jih po kraljevsko od 10 do 20 centov na uro. Le izurjeni in spretni mehaniki dobe malo boljšo plačo. Samoobsebi se pa razume, da so vsi klivlendski tvorničarji avtomobilov pobožni ljudje, napolsvetniki na tem svetu, ki so abonirani na prvi sedež v nebesih.

* * *

— **Podjetniki so res brezsrčni** ljudje. Nekteri se prav nič ne ločijo od Šiloka v "Beneškem trgoveu."

Stuart, gubernator Pa. je priporočal varnostne zakone za premogarje. Ta priporočba je pa zadela ob hud upor pri lastnikih premogokopov mehkega premoga v Pennsylvaniji. Na shodu so sklenili, da mora ekssenator Woods, advokat trustjanov takoj v Harrisburg, da tam razobloži deželnim poslancem, da zakona za varstvo premogarjev ni treba. John Jones, vodja "Pittsburg Buffalo" družbe*) je protestiral proti delavcem sovražnim sklepom. Ker njegov protest ni nič izdal, je ostavil dvorano in rekel: S tako druhaljo nočem imeti opravka.

Lastniki premogokov upajo, da bodo s svojimi lepo rejenimi denarnimi mošnjami onemogočili vsako postavno varstvo za delavce.

Ako premogarji pravočasno dvignejo svoj glas proti podli nakani premogarskih baronov, tedaj bodo tudi tolste denarne mošnje zgubile svoj vpliv.

* * *

Premogarji na noge, dokler je še čas. Po toči zvoniti je prepozno!

— **Perzijski šah,** ki je še pred kratkem ukazal raztelesiti dva živa revolucionarja kot dva mrtva teleta, že danes piska na drugo piščalko.

Vojaki in ruski kozaki, ktere je šah poslal proti revolucionarjem so povsod tepeni in beže pred Satar-kanom in vstaši.

Zdaj šah ponuja ustavno vlado in zatrjuje v eni sapi, da je njegova želja, da se v najkrajšem času skliče parlament, da hoče vladati le kot ustavni vladar.

Kako se časi spreminjajo! Še pred kratkim so se šahovi krvniki učili na živih ljudeh mesarskega posla. No, danes, ko so njegove čete poražene vse povsod, pa ponuja spravo.

Taki so vsi kronani zajedači!

* * *

McKenna, prvi lord admiralitete je v angleški nižji zbornici zahteval 15 milijonov dolarjev za prihodnje leto za mornarnico. Svojo zahtevo je vtemeljil s tem, da nemška mornarica raste od leta do leta in da se je bati, če bi prišlo do vojne, da Nemčija lahko izkrca svoje vojake na Angleškem. Ta jokava vtemeljitev prvega lorda priča dovolj jasno kakšne so razmere med Anglijo in Nemčijo.

Merodajni faktorji v vsaki državi se ljubijo tako živo ,da bi iz zgolj ljubezni požrli najrajše drug druzega. Po navadi državniki v vsaki državi trdijo, da žele živeti v miru s svojimi sosedi. Na tihem pa rujejo drug proti druzemu in zahtevajo nove topove, ladje in pomnožitev vojaštva. Račune pa plačujejo narodi.

Seve tega pa špisarji ne razumejo. Ako bi ne bilo to resnica, bi nemški špisarji ne klicali angleškemu kralju ob prihodu v Brlin: živijo!

* * *

— **Angleški pomorščaki** in kurjači so sklenili vprizoriti splošno stavko na Angleškem, ako bodo lastniki ladij in parobrodne družbe jim znižale plačo.

Tako odgovarjajo zavedni delavci, če podjetniki postanejo prenesramni.

* * *

— **Parizu je splošna stavka** brzojavnih, telefoničnih in poštnih vslužbencev. Mesto je brez vsake brzojavne zveze in vlada je v hudih škripcih, ker ne more biti v diplomatični zvezi z drugimi državami zdaj, ko se ima razvozljati vozel na Balkanu. Stavka je nastala radi podtajnika Simiana, ki je vedno osabno in žaljivo nastopal proti vslužbencem.

Položaj je zelo resen in časopisje že uprašuje, če bo spet revolucija.

* * *

— **Roosevelt, bivši predsednik** republike, je zdaj urednik pri kapitalističnem časniku "Outloock". V prvem članku, kterega je poslal v svet, je napadel tako nizkotno socializem, kot so ga napadali pred 20. leti najbolj zabiti in nizkotni časnikarji. Roosevelt v svojem članku ni povedal nič novega, pogrel je le stare in stokrat ovržene laži, kterim je oblekel nov "rekel". Da bi svojo učenost dokazal, je zapisal v svojem članku imena: Proudhon, Lassale in Marx. S temi imeni je hotel imponirati nevednim bralcem "Outloocka", češ, da je prečital in preštudiral dela socialistov.

S citiranjem teh imen je pa Roosevelt dokazal vprav narobe.

Kaj dokazuje torej Rooseveltov članek?

Človek lahko doseže v republiki najvišjo službo, če ima tudi mesto možganov slamo v glavi.

* * *

—**Trust za led** izdeluje načrt za nov rop na ljudske žepe; povišati hoče po leti ceno za led.

Dokler je bilo nemogoče izdelavati let umetnim potom bi bil izgovor, da ni bilo mogoče dobiti letu, ker je bila zima mila, še na mestu. Ali danes je pa tak izgovor ničeven.

Sploh je pa letos bilo dosti ledu v severnih deželah. Ali trust, ga ni dal sekati, da bo ložje zagovarjal zvišano ceno. Zatrjuje se, da bo led poleti po 7 dolarjev tona. Torej dražji kot premog.

Ali ni škandal, da se sme ljudstvo tako striči.

* * *

— **Premogarji** trdega premoga v Pennsylvaniji se pripravljajo na štrajk. Priprave za štrajk so baje vsled tega, ker čutijo razni voditelji unij, da premogovni magnati ne bodo podpisali nadaljne pogodbe. Mi smo že neštetokrat rekli, da je za premogarje ne smisel, delati pogodbe spomladi, ko se premog več ne pripravlja za sproti, temveč za skladišča. Če bi unije sklepale pogodbe v jeseni, bi bili gospodarji vedno primorani podpisati pogodbe, ker bi jih k temu silila bližajoča zima, ki zahteva takojšne potrebe premoga, v kar bi bili gospodarji primorani kot spomladi, ko se bliža poletje.

Toda vodje raznih unij so imeli vedno obzire, ki so bili vedno na škodo delavcem — magnatom premogovih rovov pa v dobiček.

* * *

— "**Appeal to Reason**", socijalističen tednik v Girard, Kans., vodi zopet tako gigantičen boj proti državnim faktorjem ,ki drže v zaporu politične meksikanske begunce, kakor ga je vodil ob času, ko so bili na zatožni klopi Moyer, Haywood in Pettibone.

Magon, Rivera, Arauja in Willarel so namreč na povelje Diaza, predsednika meksikanske republike toženi po Rooseveltu, da so kršili neutralnost dežele, ker so nastopili proti korumpirani in brutalni vladi Diaza v svojem listu "Regeneracionu", kterega je poštna oblast v St. Louisu ustavila, izdajatelje pa pustila po agentih zapreti.

V svojem listu so dokazovali, kako gre meksikanska vlada na roko ameriškim kapitalistom. Dokazali so, kako vpeljujejo ameriški kapitalisti v Meksiki svojo industrijo, z namenom, da profitirajo na plači delavcev, ktera je tako majhna, da doseže komaj 25 ameriških centov na dan, kar je smatrati za pionažo, proti kteri bi se imeli upreti tudi delavci te dežele. V tem delu pa gre Diaz na roko ameriškim magnatom in neusmiljeno postopa z vsemi, kteri se upajo protestirati proti tej uvedbi. Magon, ki popisuje zgodovino tega boja, pravi, da v Meksiki ni delavskih voditeljev, ne delavskega časopisja; vse, kar se vladi zdi sumnjivega, spravi s tega sveta. Vsled tega tam ni bilo moči uprizoriti kakšnega gibanja, zlasti, ker so bili vsi voditelji zasledovani po vladnih krvnikih, kteri niso prizanašali nikomur. Prišli so torej čez mejo "vrlih in svobodomiselnih" mož, v nadi, do bodo od tu mogli voditi boj proti bestijalni vladi Diaza. Komaj pa je izšlo nekaj številk "Regenaracije" so bili že izdajatelji obveščeni, naj se zglasijo na pošti. Tam se jim je povedalo, da njih časopis nima tretjine cirkulacije v Ameriki in da vsled tega zgubi pravico do 2. razreda pošt. pošiljatve. Kmalu na to so bili tudi prijeti in odpeljani v zapore, kjer jih toži Diazov prijatelj — Roosevelt in Uncle Sam. "Appeal to Reason" zbira sedaj potom svojega staffa vse podatke in zgodovino o ujetnikih, na kar se začne iz nova sodba in zaslišanje. Pri sodišču bo zastopal tožence znani delavski zagovornik in pravnik Clarence S. Darrow, kteri je zastopal v enakih tožbah Moyer-Haywooda in Pettibona. Ta teden izide 'Appeal to Reason' v 2,000.000 iztisih, kot posebna izdaja nazvana "Liberty Edition" in se bo bavil izrečno z razmerami v Meksiki in boji, ki se nanašajo na politične jetnike, ki jih drži am. vlada na povelje Diaza pod ključem. Kdor iz med rojakov je vešč čitanja angleščine, naj si naroči ta list. Stane le 25c za 40 tednov.

— V časnikih čitamo pogostokrat, da so prijeli vojaške ogledu he v Avstriji, zdaj v Nemčiji, dasneje v Italiji itd., ki so izdajali vojaške "tajnosti" drugim državam. V vseh takih slučajih sodišče izreče visoko kazen.

Naobratno pa vojna ministerstva v vseh državah plačujejo dobro take vojaške ogleduhe. Najvišji državni uradniki torej pospešujejo hudodelstva. Da je to resnica, priča naslednja notica.

"Major Reed" je po poročilu "Voss. Ztg." tako predrzen, da je na shodu konzervativcev v Bleackfortu, trdil, da je 1500 nemških vohunov na Škotskem v obližju bojne luke Rosith in da 3500 vohunov kot trgovski potovalci vohuni na Angleškem."

Najvišji državniki trdijo vedno, da je treba iztrebiti zločine, da so policaji, sodniki in ječe prepotrebne družabne naprave v vsaki državi. To je menda resnica! Ali ti državniki sami vzgojajo hudodelce-vohune. Kako se to strinja z njih prvim naukom? . . . Da, kako?? Odgovorite!

Listnica uredništva.

J. P. Cleveland, O. Vemo, da je tako, kot poročate. Vzlic temu pa ne bomo polemizirali z dvoreznimi političnimi pipci z Blue Island ulice, ki se vsaki teden enkrat s svojim blatom umivajo. To že danes vrabci čivkajo tudi v Chicagi raz strehe, da so ti gnojarji s svojim listom zdaj v službi klerikalcev, da jih klerikalci plačujejo mastno, le malo potrpljenja in gnojarji se bodo vdušili v svojem lastnem gnoju. Pozdrav!

Listu v podporo.

Neimenovan v Chicagu 50c.; Jos. Beitz, Wheeling, W. Va., 25.; Math Gabrenja, Johnstown, Pa., 50c.; John Režek, Chicago, 25c.

Vsem iskrena zahvala!

---

*) Ta družba ni v trustu in v Mariana premogopu, ki je last te družbe, je pred kratkem ubilo 150 premogarjev.

Taftov kabinet trusta.

Združena novinarska družba v New Yorku je telegrafično uprašala sodruga E. Debsa o osebnem mnenju Taftovega kabineta. Družbi je poslal Debs sledečo izjavo:

United Press Association, New York:

Nov kabinet je tak, kakršen ima biti. V njem ni ne enega delavca, kar je prav, kajti to ni uprava za delavce in farmarje. Če bi ti imeli toliko pameti, da bi sedeli v kabinetu, bi nikdar ne izvolili Tafta predsednikom. Kabinet sestoji izključno iz mož bogastva in zastopnikov bogastva.

Največ iz med teh je advokatov. Mnogi od teh so javni zagovorniki (advokatje) trustov. Ti imajo služiti svojemu razredu in njihovim clientom. Kabinet sestoji iz republikancev in demokratov. To je dokaz, da so interesi in stremljenja obeh navedenih kapitalistični ter da so vsak čas pripravljeni združiti se, da zamorejo držati delavstvo na trgu, odvisno od dela, ki je odvisno od prilik in ponudb raznih industrijalnih mogotcev.

Kabinet je tak, kot bi ga sestavil ali odredil kak "sodnik prepovedi" je kabinet, ki bo kazal, da hoče obsoditi truste, pa bo gledal, da ja ne bo trpel škode; gledal bo, da vzdrži prepovedi (injunctions) napram delavstvu; da bo pomagal loviti tirana Diaz-u politične begunce v svrho, da se obsodijo v smrt in da tako pomagajo pionaži, ki provzroča, da zaslužijo meksikanski delavci 25c. na dan v korist ameriškim kapitalistom.

Dežela že kaže svojo vrednost novega kabineta. Trust jekla znižuje plače; sodišča odstranjujejo znani zakon o 2 centni železniški vožnji; senatorji bombaža pa javno nasprotujejo v postavodaji za zakon proti otroškemu delu.

To je kabinet, ki bo žrtvoval delavstvo v ribanju med tatovi in časopisjem, da bo rastel trnjev venec nepoznanja in nerazumevanja gospodarskega položaja. Meni je to všeč. To bo pripomoglo do ljudske izobrazbe in prihoda socijalizma. E. V. Debs.

Radovedni smo, če bodo "Press Association" in drugi kapitalistični listi natisnili to izjavo. Najbrže bodo previdni, pa jo ne bodo prinesli dobesedno. Izkušnja nas vsaj tako uči, da se resnici kapitalistični listi vedno izogibljejo.

Roosevelttovo slepilo proti socijalizmu.

Nič večjega zadostila in priznanja — da je postal socijalizem važen faktor tudi v Ameriki — si ne moremo želeti kot to, da se je zadnji teden ob socijalizem obregnil dosluženi predsednik Roosevelt.

Njegova boastarska in blufarska "vsegavednost" ga je namreč privedla v uredništvo uglednega lista "Outlock", v kterem se je spravil nad socijalizem in socijaliste.

Za taktično sredstvo v pobijanje se je poslužil do sedaj nam še ne poznane taktike: slepila. Temu slepilu je ime "svobodna ljubezen", ktera ima s socijalističnimi nauki toli opraviti, kot Roosevelt po dosluženju v Beli hiši. Am pak njemu se ne gre zato, kaj je socijalizem, marveč, kako ga omejiti. Zato se je poslužil grdega slepilnega sredstva v "Outllocku".

V omenjenem listu piše, da socijalisti propagirajo za svobodno ljubezen in da sploh zametujejo družinsko življenje. Morala—pravi—da jim je nekaj tujega. Ponuja jim primjere s Francoske iz leta 1792 in spominja na parižko komuno, s ktero hoče pokazati, da so bili ljudje tedaj najbolj živinski in niso rešpektirali privatne lastnine. To, pravi, vodi do morije in podivjanosti.

Revež Roosevelt mora poseči notri v leto 1792 in 1870 — v Francijo, da bi dokazal, kako "sive" teorije so socijalizem, med tem ko socijalisti Teddiju vsako uro dokažejo DANES, kako gnjila, prostitnirana in trhla je ta družba. Da, vsako uro lahko eden ali drugi s prstom pokaže največje moralne coifure, graftarje, sleparje, tatove, prešestnike, lažnjivce, zapeljivce, izdajice in podobno golazen — in vsa ta golazen se navsezadnje **ne imenuje socialiste!** Kje so največji red light districti? V Washingtonu! In prav tam je največ svinjarije, koder se valjajo takozvani privatni žentlemani, ki vlečejo mastne dividende in se rede na konto delavskih žuljev in srag. Roosevelt naj torej naprvo izdre bruno iz oči svojega razreda — potem šele naj pride izdirati pezdir njegovim nasprotnikom.

V malem delu ne moremo videti velikega Roosevelta.

Kako stoji z moralo v ameriški plutokraciji bi mu znal menda najbolje povedati naš Upton Sinclair v svoji noveli "The Metropolis".

To knjigo mu torej iz srca priporočamo.

VOJNA ALI MIR?

Pod tem naslovom piše Rdeči Prapor od 6. t. m. sledeče:

Položaj je tako nejasen, da ne more biti bolj, Križajo se vesti, ki nasprotujejo druga drugi. Vsaka zahteva, da se smatra za avtentično, a redno prihaja čez par ur dementi, katerega pa kmaln zopet dementira nova vest. Razburjenost je na vsak način velika, na borzah' padajo kurzi, hujskači pa rujejo.

Prva poročila v sredo, ki jih je razširil uradni korespondenčni biro in ki so kratkomalo trdila, da je vojna neizogibna, so naznanjala:

V torek so velevlasti storile v Belemgradu dlje časa napovedani diplomatični korak, in sicer tako kakor je želela Rusija. Najprej je posredoval ruski poslanik Sergejev sam, potem pa zastopniki Francije, Anglije, Nemčije in Italije. S samostalnim nastopom je hotela Rusija naglaševati svoje prijateljstvo do Srbije. Diplomatični zastopniki so obiskali srbskega ministra za zunanje zadeve drja. Milovaniča ter so mu svetovali, naj Srbija opusti zahteve glede na teritorialno odškodnino in glede na avtonomijo Bosne in Hercegovine, ker ne bi nobena velesila podpirala Srbijo s temi zahtevami. Dr. Milovanovič je vzel na svete na znanje. Na to je bil ministarski svet, kateremu je predsedoval kralj Peter. Posvetovanje je trajalo tri ure. Končno je ministrski svet sklenil, da ne more Srbija na noben način opustiti zahtev, ki jih je izrekla skupština glede na teritorialne komponzacije in na avtonomije Bosne in Hercegovine.

*

V torek zjutraj se je v bližini Glavičice ob Drini od srbske strani močno streljalo na avstrijske patrulje. Patrulja je streljala nazaj. Posledice strelov niso znane. Od patrulje ni nihče ranjen.

*

Srbski odbor za narodno obrambo je dobil od "vseslovanskega društva" v Moskvi obvestilo, da izdajo v 500,000 izvodih brošuro, naslovljeno "Rusija v nevarnosti", ki pozove rusko vlado, naj ne trpi, da bi se srbske zahteve ne izpolnile.

*

Srbska vlada je odredila, da se šumadinska divizija (Kragujevac), moravska divizija (Niš) in donavska (Belgrad) koncentrirajo v strategičnem trikotu Rudnik-Mladenovac-Kragujevac v utrjenih postojankah. Drinska divizija zavzame prostor med Šabcem in Loznico. 6. pešpolk drinske divizije je zapustil Belgrad ter odšel v Šabac.

(Dalje na 3. str.)

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.,

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company

Chicago, Illinois.

JOHN GRILEC, President;
JOHN PETRIČ, Secretary;
ANTON PREŠERN, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

31

FR. KORČE, BLAGAJNIK S. N. P. J. NI ODGOVOREN ZA DEJANJA A. BENEDIKA.

Ravno pred zaključkom lista smo dobili izrezek angleškega časopisa, v kterem stoji razglas sodbe napram Korče & Benedik.

Ker je "Glas Svobode" v zadnji številki z vso zlobnostjo namigaval in delal vodo, ktero je nalašč pripravljal z namenom, da škodi ugledu S.N.P.J. in njenemu blagajniku, prinašamo vsebino izrezka iz clevelandskega angl. dnev. v polnem obsegu, da rojaki spoznajo **hecanje** tega zanikrnega popirja. Original se glasi doslovno:

KORCE IS FREED IN POLICE COURT

Judge Holds He Was Not Benedik's Partner.

Frank Korce, charged with Anton Benedik with a violation of the foreign banking law, was discharged by Judge McGannon Saturday. Benedik was unable to appear for trial as he is ill with pneumonia in the county jail. He will be taken to a hospital.

In dismissing the case against Korce, Judge McGannon said that he believed the state had not been able to refute the statement made by both Korce and Benedik that the partnership which at one time existed between them was dissolved more than a year ago.

The fact that Korce continued to use the office and the safe in the office was not strange, said McGannon, since Korce is a notary, and makes collections. He had to have some place to transact his business, and the judge held that the severing of business relations did not necessarily mean that ties of friendship would be broken.

The state tried to prove that Korce was criminally liable because he failed to make any notification to the public that the partnership had been dissolved. He allowed the firm name to remain painted upon the window of the office and permitted receipts to be issued which were signed "Korce and Benedik".

Benedik's case was continued to April 17.

To je sedaj fakt glede Korčeta.

Izjavo, ki nam jo je poslal Benedik je bila v prilog Korčetu, in ker mislijo ničvredneži okoli "Glas Svobode" uničiti ugled Korčeta, jim to očividno ni bilo prav. S tem je stvar rešena. Nam je to v zadostilo, da smo ravnali pravilno.

Korče ni odgovoren za dejanja, ki jih izvršil A. Benedik — in zato smo bili opravičeni Izjavo priobčiti.

Slišimo pa, da pride tudi za "G. S." račun. . . .

DOPISI.

Chicago, 19. marca 1909.

Cenjeno uredništvo!

Poročati Vam imam zanimiv dogodek, ki se je izvršil v nedeljo dne 14. t. m., kteri znači, koliko je vredna vzgoja katoliške šole v Chicagu.

Na omenjeno nedeljo sta šla namreč dva rojaka — ki ne trobita v rog "rožen-kranclerjev" — mimo slovenske cerkve proti domu. Blizu cerkve je stalo več otrok od 12 do 16 tega leta po starosti, na kar so začeli po krščansko —— neusmiljeno kričati nad njima, zmerjati ju z vsakovrstnimi priimki, ki so lastni le kakim divjakom, ne pa otrokom starišev, ki se imenujejo katoliške. Tale čreda surovih otrok je začela metati tudi razne predmete za njima. Naravno sta ta dva zažugala pobesneli jati, naj miruje, na kar se je jata razpršila. Eden izmed dveh omenjenih, z imenom Anton Eržen, je vstopil na to v slov. saloon M. N. na 22ti cesti. Kmalu za njim pa pridrvi sin pobožnjaka Frank Lavtar, star okrog 16 let, kteri udari Eržena z nožem ne pričakovano po glavi in mu provzroči veliko rano na glavi, tako, da so ga morali odpeljati v okrajno bolnico.

Rojaki, kaj se učimo iz tega? Vidite, to prinese nezadostna izobrazba; sošebno popovska šola, ktero vzdržuje slov. občina v Chicagu. Dopoldne gredo otroci poslušati veronauk, popoldne gredo pa na cesto, napadati ljudi. To je slabeje kot v času indijanskih trajbov.

Kdaj se je čitalo, da so otroci socijalističnih starišev storili kaj podobnega? Nikoli! Le — ti pošiljajo svoje otroke v javne šole, kjer se uče drugače človeškega dostojanstva kot pa v privatnih, katoliških. Katoliška šola ne uči ničesar praktičnega za življenje in v prid delavstvu, kterega poklic je staršev slovenskih otrok.

Za to pa: pošiljajte svoje otroke v javne šole, kjer se bodo učili pametnih stvari.

Zločinca pobožnih starišev išče sedaj policija, in gotovo je, da bo dobil zasluženo kazen. J. R.

Croweburg, Kans., 13. mar. '09.

Cenjeno uredništvo 'Proletarca'!

Priloženo Vam pošiljam $3 za obnovitev naročnine tega nadvse velevrednega lista. "Proletarec" ne pozabi vršiti svojih dolžnosti napram nam delavcem in zato je tudi naša dolžnost, da ne pozabimo poslati potekle naročnine. Odkrito povem, da le Proletarec je odkriti, neustrašen borivec za koristi teptanega in od vseh strani zavrženega, trpečega delavstva, v našem narodu v Ameriki. Nobenemu ne morem dovolj povedati, kako ga čislam.

Priporočam ga vsakemu, kdor se živi od dela svojih rok in želim, da začne prej ko mogoče izhajati dvakrat na teden.

Vsak slovenski delavec bi moral čitati Proletarca: proč s kapitalističnimi in poneumnevalnimi klerikalnimi listi.

Vaš za socijalizem

L. Demšar.

KAJ JE SOCIALIZEM?

Pod tem naslovom objavlja Chicago Examiner v rubriki književne novosti, kritiko o novi knjigi, ki jo je spisal Moris Hilquit in ki ji je naslov "Socijalizem v teoriji in praksi". Socijalizem je prišel v naše ozračje — pravi ocenjevalec knjige — in mnogi se uprašujejo, za čem prav zaprav stremi. Tiskarna Macmilan je dala zadnji čas na svetlo več publikacij tega mednarodnega gibanja. Prva teh publikacij je bila "Nov svet za starega", od občeznanega autorja — novelista H. G. Wellsa. Za tem je prišla knjiga veleznanega in delavnega pisatelja Robert Hunteerja: "Socijalisti na delu". Nato je sledila knjiga Reverenda R. J. Campbella, "Krščanstvo in socijalna naloga". Profesor Rauschenbusch pa je napisal in izdal "Krščanstvo in socijalna (družabna) kriza". Zadnje dve knjigi se bavite s socijalizmom in soglašati ozir. primirjati socijalistično nalogo z ono, ki jo je učil Jezus. Oba autorja soglašata, da je realen nauk zavoženega krščanstva. Sedaj pa je izdal novo knjigo: "Socijalizem v teoriji in praksi" Moris Hilquit. Knjiga je jasno pisana in je za ljudi, ki iščejo resnico in vzroke. Ni nam bilo treba prebrati mnogo strani in že smo našli, da je socijalizem popoln nasprotnik anarhizma; ne želi deliti, marveč hoče odstraniti **delitev**, ki se danes praktičira. Socijalizem razglaša, da hoče obvarovati dom pred pretečim in uničujočim kapitalizmom; da hoče uravnati bogastvo bolj na široko in enakomerno — pravično; da hoče **povzdigniti, — ne potlačiti** človeško individualnost; v resnici, da hoče dati vsakemu večjo svobodo, kakor jo je kdaj dala kaka država. Uravnati hoče skrajno bogastvo s skrajnim siromaštvom.

Konečno, naši socijalistični pisatelji polagajo veliko važnost v porabo vseh sredstev, da se doseže popolna izobrazba in vse protekcije napram mladi generaciji v narodu. Vse te stvari se imajo izvršiti potom politične akcije po izobraženemu delvstvu, ki dela duševno in manuelno. Ti zadnji se imajo združiti, da je moč to nalogo vršiti in vstvariti si novo industrijalno dobo: **kuperativno, obečno bogastvo.**

Websterjev diktionary definira socijalizem kot "sistem socijalnih reform z namero splošne predrugacenje družbe, z bolj pravičnimi in enakopravnimi prispevki posestva in dela."

Mr. Hillguit potrjuje to, ko pravi:

"Socijalistična misel je država družbe, na podlagi organiziranega in kuperativnega dela vseh individijev, ki so zmožni opravljati delo in pravična distribucija pridelkov vsega dela med vsemi v družbi.

Socijalizem zastopa transformacijo posestva v splošno dobavo produkcije kakor zemljo, tovarne, mašinerijo, železnice, rudo — in premogokope i t. d. iz rok posameznih kapitalistov v roke ljudstva, za vporabo in obdelovanje v dobro vseh.

Naše socijalno gibanje pomeni korak k popolni demokraciji.

V prvih treh poglavjih razpravlja o **socijalizmu in individualizmu in etiki in socijalisti pa socijalni reformatorji.**

Knjiga, ki obsega čez 300 strani, je zelo poučna in pisana poljudno. Naroči se jo lahko pri upravništvu Chicago Daily Socialista, 180 Washington St., Chicago, in stane $1.50. P—č.

V krajni organizaciii v Trstu je predaval sodrug dr. Anton Dermota o različnih tipih praktičnega socijalizma pri raznih narodih. Konstruiral je tri dobro med seboj različne tipe: angleško-amerikanski, ki je predvsem gospodarsko-strokovno zadružen; romanski, francosko-italijansko-španski, ki je revolucijonarno-politčen, in nemški tip, ki je politično parlamentaren. Praktični socijalizem se je razvil najprej na Angleškem in skoraj vsporedno na Francoskem. Marx in Lassale sta na podlagi dejanskih razmer na Angleškem in na Francoskem ustvarila znanstveni sistematični socijalizem ter se je konsekventno iz njega organizirala nemška socijalnodemokratična stranka. Ta organizacija iz praktičnega socijalizma je postala pravi tip socijalizma ter se iz nemškega sistematičnega socijalizma širi na vshod, kakor tudi upliva nazaj na zapad. Konečno je prišel govor na tip slovenskega socijalizma ter se je konstatiralo, da manka še njegove stvarne zgodovine. Navajalo se je le, da je **socijalizem prišel na Slovensko** od dveh strani: od komunardov **francoskih, zanešen** po Železnikarju in iz delavskih krogov dunajskih tudi v precej anarhistični obliki po Ferdinandu Tuma. O socijalizmu v pravem pomenu besede more biti govor šele z nastopom Etbina Kristana, ki je prvi učil socijalizem kot marksizem in ki je dobil v sodrugu Josipu Kopaču žilavega agitatorja in propagandista.

Delavci

Denar ni zgubljen.

Kupite "stock" Jugo-slovanske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskega tednika v Ameriki. Delnica stane $10. Plača se lahko v dveh obrokih po $5. Pišite za pojasnila.

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba.

587 South Centre Avenue
Chicago, Ill.

Trudnost možganov.

Kot vsi drugi deli človeškega telesa ,tako postanejo izdelani tudi možgani in odpovedo delu. Nobene stvari ni mogoče misliti, ne da bi ne bolela glava, ni apetita, ne za delo niti za jelo, človek je nejevoljen in cagav.

Vse, kar je potrebno v tem slučaju, je preskrbitev nove, čiste krvi za zaspale možgane in mi vsi vemo, da čisto kri je vstanu imeti le od dobro prebavljive hrane.

To je posledica popolne prebave. Če ste v tem oziru prizadeti glede prebavanja, poskusite Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino, ki je naj boljši pripomoček za želodec, za onemogle možgane, nervoznost, težkoče v jetrih, slabosti, stalen glavobol in vseh boleznih tisočih se nepravilne prebave. V lekarnah. Jos. Triner, 616—622 Ashland ave., Chicago, Ills.

Slovensko-angleška slovnica, slov. ang. tolmač in angl. slovar za samo $1. — pri V. J. Kubelka, 9 Albany St., New York, N. Y.

Zobodol, bolečine v križu, prehlajenje, trganje i t. d. Ljudje pravijo, da jih nobeno sredstvo ne ozdravi tako kot svetovno znani Anchor Pain Expeller. To je pripravljeno tako, da zdravi takoj. 25c in 50c.

Agitirajte za "Proletarca"!

Išče se dekleta, ki so izurjena za delo na gonilnih strojih.

Uprašati je takoj — in pripravljene za delo, pri

Raike, Friedman & Co.,

Cor. Congress & Peoria St.,

Chicago, Ill.

Vabilo na veselico,

ktero priredi društvo

Narodni Vitezi št. 39 S. N. P. J.

DNE 18. APRILA T. L.

točno ob 2 uri popoldne v

Narodni dvorani 587 S. Center, Ave.

Veselica bo spojena s tombolo in plesom.

K obilni udeležbi vabi ODBOR

Rabite premog?
Rabite drva?
Ali se selite?

Tol vam najboljše in najhitrejše preskrbi

Frank Udovič,

EKSPRESMAN

539 W. 18th street

CHICAGO, ILL.

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem.

Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

Splošna prodaja!

Ta mesec si prihranite 25% na čevljih in robarjih pri

KAPPERS,

velika trgovina za obučo

West 18th St., cor. Wood St.

CHICAGO, ILL.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL.)

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceli, Strieturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastruplenje, živčne nezmožnosti, vodenico in bolezni tičočih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim zdravim vspešno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno.

Ozdravim pozitivno želodčne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastruplenje in zguba vode. **Pljuča,** naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo. ....**ženske bolezni** v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —**Zastrupljenje** in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline.—Močni tok in druge bolezni. **Preišče in svetuje zastonj.**

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

Vedno pri rokah.

Zdravnik je mogoče daleč od Vas, toda ako imate doma staro in vredno nemško domače zdravilo

Dr. RICHTERJEV Sidro Pain Expeller,

zamorete se vedno boriti tudi proti hudim napadom reumatizma, neuralgije, prehlajenja, bolezni v prsih in hrbtu. Ono ima 35letni rekord svojega vspeha.

Brez varnostne znamke "sidro" ni pravo. 25 in 50 centov.

F. AD. RICHTER & Co.

215 Pearl St. New York.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!

SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrezba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR,

564 SO. CENTER AVE., CHICAGO

Pozor Slovenci!

FRANK STASNY,

gostilničar,

na vogalu Pauline in 21te ceste, N. W. Corner,

toči izvrstno pivo, dobro wisky in prodaja najbolje smodke.

Kdor se oglasi enkrat, ta pride zopet.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdavila, 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Za dne uro: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišelo slovenski.

Vac. Tourek,

izdelovalec finih

Havana cigar.

Prodaja cigare na škatlje. Naročila se izvršuje jo točno.

1210 So. Albany Av., Chicago, Ill.

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U

620 Blue Island Avenue

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

I. STRAUB

URAR

336 W. 18th St., Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Frank Kvasnička

Trgovina z železnino, raznim orodjem in pohištvom. Topravlja peči.

643-645 W. 18th St.

Chicago, Ill.

Najbolje in najcenejše obuvalo kupite pri

John Klofata

631 Blue Island Av

CHICAGO.

Sprejema tudi popravila.

Domača oštarija.

Podpisani naznanjam, da točim naturno domače vino in dobro pivo. Na razpolago imam tudi prostorno

DVORANO

za veselice, za svatbe in seje. Za obilen obisk se priporoča

FRANC ČEH,

568 So. Centre Ave. Chicago

Halo, Johny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš, da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček,

590 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civinih zadevah.

Pišite slovenski!

1628-1638 Unity Building

79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.

Phone Drexel 7271.

Leopold Saltiel

ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah.

Auto Phone 6065.

Office Phone Main 3065

Residence Phone Irwing 41

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK

Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

Pristno domače vino

CATAWBA	70—75c gal.
BELO VINO	60c gal.
RDEČE VINO	50c gal.
RDEČE STARO VINO	40c gal.
RMENO VINO	55c gal.

Posoda prosta. Te cene veljajo o jemalcem od 50 galonov naprej; manj kot 50 galonov se ne pošilja. Vino pošiljam proti predplačilu ali po C. O. D. po vsi Ameriki.

Priporočam se rojakom tudi za obisk moje lepo urejeme gostilne z izbornim pijačami in z vedno pripravljenim prigrizkom.

Za dobro in točno postrežbo, kakor tudi za pristnost vina jamčim.

JOSIP ZALOKAR.

899 Edison Road N. E., Cleveland, O.

...II. ZBORA JUGOSLOVAN-SOC. DEM. STRANKE NA KRANJSKEM..

...OČILO E. KRISTANA.)

(Dalje.)

...ija Bosne in Hercegovine.

...adnji dobi se je izvršil do-...ć česá posledice čutijo av-...ki narodi že zdaj hudo, a jih ...še bolj čutili. Kar se je zgo-...se je zgodilo zgolj iz impe-...tičnih in dinastičnih name-...Avstrijski kapitalizem si je ...vstvariti kolonijo. Zato je ...ija anektirala Bosno in Her-...ino. Tudi v tem tiče dobič-...i interesi kapitalizma. Danes ...eksija gotovo dejstvo. Am-...ato ne smemo pozabiti kako ...lno in brutalno je Aerentha-...diplomacija izvršila to stvar. ...je obsodbe vreden. Ne mo-...pa prenašati, da bi šovini-...blaznost zaradi tega dogod-...uvala na vojno, ki bi bila naj ...udarec za delavno ljudstvo. ...varnost vojne je bila — ne ...tajiti, velika. In ni bil srbski ...ge sam, ki je blaznil, tudi An-...ni imela v tem popolnoma ...roke. Danes je nevarnost voj ...anjša, toda odpravljena še ...ri vsem tem so se pokazali e-...odkritosrčni prijatelji miru ...ni demokratje. V Srbiji je ...ed vsemi poslanci edini soci-...ni poslanec sodr. Kaclero-...ti se je postavil proti vojne-...ujvanju in ni glasoval za voj ...trebščine. Zato je bil progla-...a izdajalca naroda. In niti ...tni dogodki v Pragi niso ...ili srbskega ljudstva. Konč-...tudi Anglija uvidela, da je ...rbija predaleč, toda Anglija ...obljubi mir ampak lahko ji ...di spremeniti svoje mnenje. ...sija dela pri tej stvari tajno ...drugače nego javno. Mir te-...ni zagotovljen. Naravno je, ...pri tem proletarijat zelo pri ...vsled obrtne krize, ki je na-...v Avstriji. Ako se bojkotira ...ijsko blago se zmanjša proiz-...na potreba in tedaj delo. ...tarijat pa tudi ne more tr-...da bi se delalo večno nevar-...vojne. Moral je tedaj prote-...il.

...j namerava avstro-ogrska ...z Bosno in Hercegovino ni ...če ravno se o tem veliko ...ri. Kadar si je turški narod ...val ustavo je bila Avstrija ...jena dati Bosni in Hercego-...nekaj pravic. Toda to kar se ...dati prebivalcem teh dveh ...je veliko manj nego je bila ...a vlada prisiljena dati svo-...ljudstvu. Ustavo, ki se hoče ...Bosni in Hercegovini je pra-...arikatura. Narediti hočejo 5 ...ih razredov in pripadnikom ...verske konfesije še svojo ...ej. To bi bil unikum v Av-... Po konfesijah se bo tedaj ...volilno pravico. Po prvem ...u bi bili imeli privilegiranci ...o glasovati v vseh teh kuri-...Toda ker se vendar ni moglo ...ti delavskega gibanja, ki se ...v Bosni in Hercegovini raz-...se je vlada vendar odločila ...iti za delavstvo posebno ku-...i bo volila dva mandata. To-...gati naseljenci so zahtevali ...vlada je pripravljena nare-...avstrijske naseljence še po-...kurijo. Da pa ne bo imela ...sko-Hercegovinska zbornica ...nobene veljave, so napravili ...kup virilistov. Teh bi bilo ...da bi lahko preprečili vsa-...ovanje zbornice.

...a avstro-ogrska država je ...tična. Nastalo je vprašanje, ...na več zgodovinskih pravic ...osno in Hercegovino. Ogri ...ajo te deleže zase češ, da i-...ni več pravic nego Avstri-...trija trdi narobe. Dualizem ...pokazal za nezmožnega, na ...m redu imamo sedaj trialis-...Kakšno razmerje bo vladalo ...vstro-ogrsko in Bosno in ...govino je zelo važno. Kam ...poslednji pošiljali svoje de-...e v Ogrsko ali avstrijsko ...cijo? Morda enkrat v eno, ...v drugo državno polovico. ...se bo določilo ustanoviti ...delegacije? Kdor reklamira ...godovinske pravice nad Bo-...Hercegovino nam ne impo-...Ne Avstrija in Ogrska ni-...obenih zgodovinskih pravic. ...bi jih tudi imeli, nas to ne ...Ne kar je bilo, ampak to ...za nas važno. Mi nočemo ...a in nočemo trijalizma am ...rodno avtonomijo in inte-

resi Avstrije sami zahtevajo, da se ustanovi iz Bosne in Hercegovine posebno narodno skupino, ki lahko živi sama zase. Tiste absolutne kulture, o kateri se mnogo govori, je ni pri nas. Zato ni mogoče več nas raznarodovati. In če bi se to poskusilo, bi pomenilo to reakcijo. Kaj bo tedaj iz Bosne in Hercegovine, naj v prvi vrsti odloča ona sama.

Nato govori o resoluciji bosanskih sodrugov s prvim delom katere se strinja, ne more se pa strinjati z drugim delom. Se izjavlja še enkrat proti trializmu. Za združitev vseh Jugoslovanov. Mi se lahko sprijaznimo, pravi, s trijalizmom, ampak novih kraljev no čemo voliti.

Nadalje govori še o slovenskem vseučilišču, v zmislu resolucije.

Burno in živahno ploskanje je pozdravilo konec krasnega referata sodr. Etbina Kristana. K temu govore še sodrugi Milost, Petejan, Demetrovič, Vrčon, Regent, A. Kristan, Koemur, dr. Dermota in dr. Tuma.

(Dalje prih.)

Kako dolgo?

"Gold, yellow, glittering, precious gold
Thus much of this, will make black, white; foul, fair;
Wrong, right; base, noble; old, young; coward, valiant.
*** What this, you gods? Why, this
Will lug your priests and servants from your sides;
Pluck stout men's pillows from below their heads:
This yellow slave
Will knit and break religious; bless the accursed;
Make the hoar leprosy adored; place thieves
And them little, knee and approbation,
With senators on the bench;
This is it
That makes the wappen'd widow wed again:
*** Come, damned earth,
Thou common where whore of mankind!"

— Shakespeare, "Timon of Athens."

Devetnajststo let je minolo, odkar je hodil tesarjev sin Jezus—sam tesar in agitator po svetu in pridigal proti bogatinom, ki so izkoriščali delavno ljudstvo. Govoril je proti trinoštvu, vspodbujal je siromake, učil je "mir ljudem na zemlji", govoril je proti oderuštvu v vseh formah in priporočal je komunizem.

In danes, po dolgi, dolgi dobi? Jezusu so postavili svetišča, duhovniki, ki trdijo, da uče njegove nauke, pa plešejo okoli zlata in nabirajo zaklade, ktere po sv. pisemskem reku žro molji in rja. Zlato je dandanes kralj, kteremu se klanja ogromna ljudska večina, radi katerega ljudje vbijajo drug drugega in zvršujejo najgrša in najostudnejša hudodelstva radi katerega so še danes ljudje sužnji.

Dolga doba je minola, odkar je Jezus izdahnil na križu, ker so tako hoteli bogatini, duhovniki in pismarji. In družabne razmere danes?

Živimo v mednarodni gospodarski drizi. Milijoni delavcev so brez dela; lačni, napolnagi in bosi so. Bogatini žive pa v razkošju, kot so živeli ob času gospodarske prosperitete; histerične bogate dame kupujejo svojim ljubljencem — psičkom dragocene obleke in pokopavajo jih na pasjih pokopališčih v dragocenih rakvah, kterim postavljajo krasne spominke. Troški za en sam tak pasji pogreb so tako veliki, da bi lahko ena delavska družina pokrila vse življenske troške za dobo svojega življenja. Degeneracijo vidimo in gledamo vsepovsod v višjih krogih v taki formi, kot je bila ob času Jezusa, kot je bilo kasneje ob času razpada mogočne rimske države.

Le v nečem je razlika! Ob razpadu rimske države je bil proletariat neuk, neorganiziran; pričakoval je še vedno pomoči od zgoraj — od starih rimskih bogov ali pa od edino zveličavnega boga. Proletariat takrat ni zaupal v svojo moč, ampak je veroval avgurom in dozdevnim ljudskim tribunom.

Danes je drugače. Proletariat se je začel zavedati svoje moči in spoznava jo. Ne zanaša še več na pomoč od zgoraj, ker je uvidel, da mu noben odrešenik pomagati ne more, ako si sam ne bo pomagal. Proletariat se organizira gospodarsko in politično in pripravlja se za zadnjo odločilno bitko med kapitalom in delom. In v ti bitki bo proletariat zmagal, ker je čil in zdrav, ker ni degeneriran, kot so degenerirani višji krogi, ktere je omehkužilo brezmejno bogatstvo.

Popadali bodo raz altarjev starošegni maliki in svetniki, zlato bo zgubilo svoje veljavo, stari nazori, da ima človek pravico izkoriščati druzega, bodo zginili in umaknili se nazoru: Vsi ljudje imamo enake pravice do življenja.

Kot ob nevihti, ko se zbirajo mali oblački v velik pogubonosen oblak, tako se po širnem svetu dandanes organizira proletariat v malih četah, ki se družijo v večje, ki bodo nazadnje ena sama velika, zavedna in nepremagljiva armada, ob kteri se bo razbil naskok kapitalistov, kot se razbije mogočen morski val ob pomorski skali.

Marsikdo vpraša: kedaj?

Nobena pratika ne more povedati ne ure, ne dneva, kdaj se bo vršila odločilna bitka med delom in kapitalom. Pa za to se tudi ne gre!

Gre se, da proletarci, ki se zavedamo, da smo sužnji, storimo svoje dolžnosti. Svoje brezbrižne tovariše moramo podučiti, da le socializem zamore prinesti človeštvu gospodarsko in politično svobodo in proletariat bo zmagal.

Kdaj? To nas ne briga!

Nam gre le mar, da smo tekom svojega življenja storili svojo dolžnost, da nas ne bodo zaničevali naši lastni otroci, ko bomo že trohneli v gomili.

To je naša dolžnost. In zmagal bo proletariat v kratki dobi,, če storimo vsi svojo dolžnost, saj se na obzorju že danes prikazujejo prvi žarki socializma. J. Z.

(Nadaljevanje s 1. str.)

Iz Sarajeva poročajo, da je 2. t. m. blizu Srebenice ob Drini padel od srbske kroglje neki avstrijski orožnik.

•

Baje iz uradnega vira je sledeča brzojavka od četrtka: "Vzpričo vesti dunajskih in drugih listov, kakor da bi bila Srbija odnehala od teritorijalnih zahtev, se oficialno razglaša, da je ministrski svet sklenil, da Srbija pod nobenim pogojem noče in ne more odnehati od svojih zahtev po teritorijalni kompenzaciji in po avtonomiji Bosne in Hercegovine."

Temu naj pripomnimo, da danes glede vojske še ni nič jasnejše kot je bilo tedaj.

Ta brzojav je dementirala vest 'Reuterjevega biroja', ki trdi, da se srbska vlada v zmislu ruskega nasveta odpove svojim zahtevam na teritorialno kompenzacijo. Drugo poročilo pa zopet pravi da bo Srbija odnehala od teritorialne kompenzacije, če ji velevlasti garantirajo politično in gospodarsko neodvisnost.

Delo dobe izurjene delavke v izdelovanju ženskih slamnikov.

Uprašati je pri

Raike, Friedman Co.

Vogal Congres & Peoria St.,

Chicago, Ill.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri **H. SCHWARTZ,**
16—18 N. Halsted St., Chicago.
Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčekov.
Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

Društvene regalie, kape, prekoramnice, bandera itd.
za slovenska društva najbolje preskrbi
Emil Bachman
580 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

M. A. Weiskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
885 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Sveži kruh in fino pecivo dobite vedno v hrvatsko-slovenski pekarni
Curiš i Radakovič
623 So. Throop Street
Vozi tudi na dom CHICAGO.

M. Lackovič in Fr. Smetko
378 West 18th St., Chicago
MODERNO OPREMLJENA SLOVENSKA TRGOVINA Z JESTVINAMI (GROCERIJA.)
Najboljši riž, kava, čaj, moka itd., sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj.
Na zahtevo razvažam blago tud na dom, za kar nič ne računim.

Joseph Kratky,
575 W. 17th St., Chicago, Ill.
Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste.
Na debelo in drobno.

Fino Opremljena Gostilna
z najboljimi pijačami kaker z Atlas in Pilzen pivom, vinom in raznovrstnimi likerji, dalje s smodkami in prostim "lunchom".
Zastopstvo najboljih parobrodnih črt; prodaja parobrodnih listkov in pošiljanje denarja v staro domovino.
Postrežba točna in solidna.
Mohor Mladič
Novi prostor:
583 So. Centre Ave.
vogel 18th St. Chicago, Ill.

G. Vokoun
559 W. 18 St. Chicago.
Popravlja dežnike in pipe po primernih cenah.

Slovenski krojač
Izdelujem nove moške obleke po najnovejšej modi in poravljam stare po najnižjih cenah.
Cenjenim rojakom v Chicagi se priporočam v obili obisk.
Gabriel Vouk,
624 So. Center Ave., cor. 19th St.
CHICAGO, ILL.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR
1237-1st St., La Salle, Ill
Toči vse, gostilni podrejene pijače inse priporoča rojakom za obilen obisk.
Postrežba točna in solidna.

Pozor Rojaki Slovenci!
Prevzel sem na novo opremljeno gostilno "**TRIGLAV**" od brata Mohorja.
Točim sveže pivo, domače vino in druge raznovrstne pijače, na razpolago imam moderno kegljišče in potujočim vedno pripravljeno prenočišče.
Postrežba točna in solidna. Priporočam se za obili obisk.
John Mladič,
617 So. Centre Av., Chicago, Ill.

KUPUJTE PRI
Albert Lurie Co.,
567-69-71-73 Blue Island Ave.
CHICAGO, ILL.
Velika trgovina z mešanim blagom.
Zmerne cene vsak dan.

V kratkem izide!
Primerno delo dobiš le, ako si zmožen angleščine.
Slovensko-angleška slovnica, Slovensko-angleški tolmač in Angleško-slovenski slovar.
Vse tri knjige v eni stane le $1.00 in jo dobiš pri
V. J. KUBELKA AND CO.
9 Albany St., New York, N. Y.

POZOR! Mogoče kdo misli, da v Chicagi ni dobiti tacega mesa kot v stari domovini. Ampak to je zmota!
Pri meni se dobi: **domače klobase, domače suho meso, žive kokoši čiste kokoši in meso vse vrste.** Cene najnižje, blago najbolje.
MIHAEL LACKOVIČ, 376 W. 18th St., Chicago.

Slovencem in Hrvatom!
naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne
obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično
V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k epa.
daji v delokrog oprave — oblek.
Pridite in oglejte si našo izložbo.
Z vsem spoštovanjem
J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS AND TAILORS
598-600 BLUE ISLAND AVE.

GOSTILNA, dobro in vedno preskrbljena z najboljšimi pijačami, unijskimi smodkami in prostim prigrizkom.
Dvorane, za društvenene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.
Potujoči rojaki vedno dobro došli.
Priporočava se vsem v mnogobrojen obisk
Šajnek & Hans
(Narodna dvorana, prej Frank Mladič)
587 SO. CENTRE AVE., CHICAGO, ILL.

Vsakdo SE VESELI LEPE SLIKE
Mi vemo, da smo vstanu izdelati take slike, da jih bodete veseli Vi in Vaši prijatelji.

je izkušen fotograf,
Sedaj smo v položaju fotografirati ob večerih, s pomočji elektičnih azrnic z najboljšim vspehom.
391-393 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Slovenci Pozor!
Ako potrebujete obleke, klobuke, srajce, kravate, ovratnike ali druge potrebne reči za moške -- za delavnik i praznik, tedaj se oglasite pri meni, kjer lahko govorite v svojem materinem jeziku.
Čistim tudi stare obleke in izdelujem nove po najnovejši modi in nizki ceni.
JURAJ MAMEK. 581 Center Avenue, blizo 18. ul., Chicago

ZEMANOVO "GRENKO VINO",
je najboljše zdravilo svoje vrste, izvrstno sredstvo proti boleznim želodca, črev in ledvic, čisti kri in jetra. NEPRESEGLJIV LEK ZA MALOKRVNE ŽENE IN DEVOJKE.
Izdelano iz najboljšega vina in zdravilnih zelišč.
ZEMANOVA "TATRA",
želodečni grenčec. Tatra je izdelana iz zdravilnih zelišč tatranskega gorovja, zdravi živčne slabosti, podpira lahko prebavo želodčevo in se je dobro obnesla proti bolestim revmatizma.
Dobiti v vseh slovanskih salunih kakor tudi pri izdelovalcu teh najboljših zdravil.
Prodaja na debelo in drobno najboljša Californijska vina.
B. ZEMAN, 777 Alpor Street, Chicago, Ill.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
82-84 Fisk St. Tel. Canal 1405

DR. F. J. PATERA
Ordinuje: na severozah. voglu ASHLAND IN MILWAUKEE AVE.
od 12. do 3. ure popol.; od 7. do 8. ure zvečer v ponedeljkih, torkih, četrtkih in petkih.
Telefon Canal 180.

JUNGLE

Angleški spisal **Upton Sinclair**. Z avtorjevim dovoljenjem prevaja **Ivan Kaker.** :: ::

(Copyright, 1905, 1906, by Upton Sinclair.) (Nadaljevanje.)

Toda Jurgis se ni ganil, in natakar je šel za baro, skril najprej stotak v varen kraj in se vrnil potem s kupico vode, s katero je polil Jurgisa. Ko je zadnji začel tiho ječati, potegnil ga je policist kvišku in vlekel ven. Postaja je stala takoj za vogalom, in po preteku nekaj minut se je nahajal Jurgis spet v celici.

Polovico noči je prebil v popolni nezavesti, drugo polovico pa je prestokal pod mukami neznosnega glavobola in žgoče žeje. Zdaj pa zdaj je glasno zakričal po požirku vode, toda nikdo ga ni slišal. Bilo je v policijskem zaporu še več ljudij s skelečo glavo in mrzlico, na stotine jih je bilo v velikem mestu, in na stotisoče po obširni deželi, in nikogar ni bilo, ki bi jih slišal.

Zjutraj je dobil Jurgis čašo vode in kos kruha; potem so ga pograbili in zaprli v policijski voz, ter ga prepeljali do bližnje sodnije. Tam so ga potisnili s celo trumo drugih v zaprt prostor, dokler ni prišla nanj vrsta.

Natakar, — ki se je izkazal kot povso znani rokoborec, — je bil poklican. Storil je prisego in povedal svojo zgodbo: Obtoženi je prišel po polnoči, pijan kakor sod, v gostilno in zahteval čašo piva, katero je plačal s papirnatim dolarjem. Dobil je nazaj petindevetdeset centov, a zahteval še devetindevetdeset dolarjev, in predno mu je on, tožitelj, mogel še odgovoriti, je zagnal v njega čašo, napadel ga potem s steklenico in opustošil in razbil vso pivnico.

Nato so zaprisegli jetnika, — prežalostno, usmiljenje vzbujajoče bitje, z udrtimi očmi in neobrito brado, roko zavito v umazane cunje, s krvjo na glavi in licu in s popolnoma zateklim višnjevim očesom. "Kaj imate povedati v svojo obrambo?" je uprašal sodnik.

"Vaša milost," začne Jurgis, "šel sem v gostilno in uprašal moža, če mi hoče zmenjati stotak, in on je rekel, da hoče, ako bom kaj pil. Dal sem mu bankovec, in on mi ni hotel odšteti preostanka."

Sodnik ga je pogledal osupnjeno. "Dali ste mu stotak?" je zaklical.

"Da, Vaša milost," reče Jurgis.

"Kje ste ga dobili?"

"Neki gospod mi ga je dal, Vaša milost."

"Neki gospod? Kakšen gospod? In čemu?"

"Mlad človek, ki sem ga srečal na ulici, Vaša milost. Beračil sem."

Pritajeno hehetanje se je zaslišalo po dvorani; policist, ki je Jurgisa prijel, je vzdignil roko, da bi prikril smehljaj, in sodnik je kazal očito usmev na ustnih. "Resnica je, Vaša milost!" zakliče Jurgis strastno.

"Včeraj večer niste le beračili, marveč tudi pili, kajne?" uprašа sodnik.

"Ne, Vaša milost," zatrjuje Jurgis.

"Nič niste pili?"

"Pač, Vaša milost, dobil sem —"

"Kaj pa je bilo?"

"Dobil sem steklenico — ne vem prav, kaj je bilo, — toda žgalo je —"

Bučen smeh je nastal po dvorani, ki pa je takoj potihnil, ko je sodnik dvignil pogled in namršil obrvi. "Ali ste bili kdaj že zaprti?" upraša.

Jurgis se prestraši; na tako uprašanje ni bil pripravljen. "Jaz — jaz —" je začel jecati.

"Govorite resnico!" ga opominja sodnik s strogim glasom.

"Da, Vaša milost."

"Kolikokrat?"

"Samo enkrat, Vaša milost."

"Radi česa?"

"Ker sem svojega bossa nabil, Vaša milost. Delal sem v klavnicah, in —"

"Razumim," je rekla njegova milost. "No, to zadostuje. Vi bi morali pijačo opustiti, če se ne morete obvladati. Deset dni in stroške. Prihodnji slučaj!"

Jurgis je prestrašeno kriknil, a policist ga je brž zgrabil za vrat. Vlekel ga je stran, v sobo z obsojenimi jetniki, in tukaj je sedel in jokal ko otrok v svoji brezmejni togoti. Zdela se mu je nezaslišana krivica, da je njegova beseda bila policistom in sodnikom tako brez vsake veljave nasproti z besedo natakarjevo; ubogi Jurgis ni vedel, da plačuje gostilničar policaju samo za nedeljske privilegije in splošne male usluge pet dolarjev na teden, nadalje ni vedel, da natakar ni le odličen rokoborec, marveč tudi eden najbolj čislanih vohunov voditelja dotičnega demokratičnega okrožja in ki je šele pred par tedni razkril sodniku znamenito zaroto proti njegovi osebi, ko so si ga nežnočutni novotarji izbrali za tarčo svojim napadom.

Jurgis se je peljal vdrugič v bridewellsko kaznilnico. V onem ravsu in kavsu v gostilni si je roko spet poškodoval, tako da ni mogel delati in moral priti v zdravniško oskrbo. Tudi glavo in oko so mu morali obvezati; pogled nanj torej ni bil prav nič mičen, ko se je drugi dan svojega zapora šel sprehajat na dvorišče in tam srečal — Jack Duane-ta.

Mladi človek se je tako razveselil, ko je Jurgisa spet videl, da bi ga kmalu objel. "Moj bog, ni li to oni "smrdljivi dihur"!" je vzkliknil. "Kako je kaj? Ali ste padli v stroj za klobase?"

"Ne," odvrne Jurgis, "a doživel sem nezgodo pri železnici in dvoboj s pestmi." In potem mu je pripovedoval svojo divjo zgodbo, ki je privabila cel krog poslušalcev; večina mu ni verjela, toda Duane je vedel, da si Jurgis sploh ni v stanu izmisliti kaj takega.

"Smola, moj dragi," je rekel ko sta bila sama, "morda pa bo za Vas to prav dobra šola."

"Naučil sem se marsikaj, odkar sva se zadnjič videla," odvrne Jurgis otožno. Potem mu je pripovedoval, kako je preživel zadnje poletje, kot potepuh med drugimi rokovnjači. "In Vi?" upraša slednjič. "Ali ste vedno tu od takrat?"

"Kaj še!" se odreže oni. "Prišel sem šele predvčerajšnim. To je že vdrugič, da so me zaprli na lažnjivo obtožbo, — imel sem smolo in ne morem plačati, kar zahtevajo. Zakaj ne greste z mano iz Chicage ven, Jurgis?"

"Saj ne vem, kam," reče Jurgis žalosten.

"Tudi jaz še ne vem," odvrne oni s smehom. "Pa o tem se že še pomeniva, samo da sva enkrat zunaj."

Jurgis je videl v Bridewellu le nekaj oseb, ki so bile že zadnjič zaprte a spoznal je mnogo drugih, stare in mlade, ki so spadali v ravno isto vrsto. Bilo je kakor valovanje na morskem obrežju: voda druga, toda val ravno tak. Kolovratil je okrog, spuščal se ž njimi v pogovor, in najmočnejši so pripovedovali o svojih junaštvih, dočim so se slabotnejši, mlajši in neizkušenejši zbirali okrog njih in jih z občudovanjem poslušali. Ko je bil Jurgis prvič tu, ni mislil na ničesar druzega nego na svojo družino; zdaj pa je imel čas te može poslušati, in jasnilo se mu je vedno bolj, da spada med nje, — da se njegov življenski položaj ne razlikuje prav v ničemer od njihovega, in da živijo na isti način, kakor bo moral tudi on sam živeti v bodočnosti.

(Dalje prihodnjič.)

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

Sodrugi, kupujte pri tvrdkah, ki oglašujejo v našem listu. Kadar kupujete, prosimo, omenite "Proletarca".

Militaristiški teater.

Svet s človeško družbo v okviru današnjega božjega reda je velikanski teater. Gospodujoči razred, po milosti božji in kapitalistiški odbrani vladarji in gospodarji narodov aranžujejo igre v teatru, narodi ,poslušne mase jih pa gledajo in plačujejo.

Teater je mednaroden; aranžeri kajpada so tudi mednarodni, zato imajo igre tudi mednarodno lice.

Največji internacijonalni 'show', ki se igra v svetovnem teatru, je brez dvoma militarizem. To je cirkus, da mu ga ni para. Ljudje pač nimajo pravega humorja; kajti, ko bi ga imeli, davili bi se od smeha nad špektaklom militarizma. Ali, če bi imeli saj razsodnosti v možganih, bi se morali sramovati, da so v 20. stoletju ljudje še taki otroci.

Milione mož, našemljenih v raznobarvne cape, koraka neprestano po ravnicah in gričih; milione jih jezdi na konjih; drugi milioni spet vlačijo seboj jeklene cevi, kterim pravijo kanoni. Tako korakajo, jezdijo in vozijo od mesta do mesta, iz kraja v kraj, se ustavljajo, premetavajo, skačejo, dirjajo in sukajo v vrtincu milioni kakor — blazniki.

Države — vladarji — se izključno cenijo po trdnjavah, bojnih ladjah, vojašnicah in po skladiščih orožja in municije.

Kralji in cesarji — Tolstoj jih po vsi pravici nazivlje glave razbojniških gnezd — obiskujejo v svojem interesu drug drugega. Spremljajo jih krdela uniformanih maškar — in pričakajo jih čete uniformanih glumačev.

Res, lep cirkus! Barnum je bil velik "circusman", ampak skrije se naj pred internacijonalno militaristiško maškarado.

Militaristiški teater bi bil še bolj komičen ,ako bi ne bil tako drag. Ljudstvo ga plačuje z denarjem in krvjo. In ravno ljudstvo je del te igre; milioni igralcev — uniformanih morilcev — se črpajo iz mesa narodovoga; milioni dolarjev, kron, mark, ali karsižebodi za vzdrževanje tega teatra, se spet črpajo iz narodov.

In počemu ta teater?

Imajo li narodi res kakšne "zunanje sovražnike"? Ali je militarizem res za protekcijo mase, produktivnega ljudstva?

Humbug!

Masa se nima bati nikogar. Masa — internacijonalna masa — po širnem svetu hlepi za enakimi težnjami: po svobodi — trpi enake muke: sužnost. Masa ni v nevarnosti.

V nevarnosti so vladarji in kapitalizem. Narodi nimajo kaj zgubiti; vladarji se pa boje za svoja razbojniška gnezda — trone in krone — in kapitalisti so v strahu za svoj nikdar polni žakelj profita. Vladajoča kasta, ki aranžuje militaristiški teater, hoče torej militarizem, hoče vojno.

Vendar, kralji in cesarji se veliko ne boje drug drugega. Oni se prokleto dobro razumejo med sabo, kakor se kapitalisti mednarodno razumejo. Pokavsajo se le v slučaju, kadar jim gre za mastni rop. Tak slučaj je z Bosno in Hercegovino. Dunajski ropar je meniničtebinič ugrabil kos zemlje s par milioni ljudi, in to mu zavida ropar v Belemgradu in drugi roparji po Evropi. In ta najnovejši rop in kavs, ki se morda izcimi v bratomorno klanje, nazivljajo pasje ponižni ljudje — politika.

Militarizem ima tudi drugo zadačo. Vladarji in kapitalisti čutijo svoje nasprotnike doma bolj kot kje drugje. Ruski car se tisočkrat bolj boji svojega lastnega naroda kot pa ktere druge države. Odkar je pariški proletarijat l. 1871. ob času Komune pokazal, da se lahko živi tudi brez kronanih razbojnikov, navdaja slednje večni strah. Boje se civilne vojne. Militarizem je v prvi vrsti strašilo civilne vojne. Zato pa vladajoča kasta trdovratno vzdržuje militaristiški teater.

Toda nikdar nevgnani duh časa je zdrobil in spral že marsiktero človeško sramoto, in zdrobil in spral bo tudi sedanjo največjo človeško sramoto — militarizem.

In to prinese socializem.

IVAN MOLEK.

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, čitajte in širite 'Proletarca'! Priporočajte hrvatskim delavcem 'Radničko Stražo'.

Nova vera – novi Bog.

(MODERNO NAZIRANJE O BOGU.)

Po **Ingersollovi** spisih za Slove predelal **IVAN KAKER**

(Nadaljevanje.)

Tudi bolj svobodomiseln in napreden vernik, ki v mnogih rečeh ne veruje več, da se vtičejo bogovi v razmere na zemlji, še vendar misli, da je moral v začetku kak bog določiti zakone, po katerih se svet in vse, kar je, suče. Domišljuje si, da vzdigne človek le zaradi teh zakonov večjo težo z vzdigačo, kakor brez nje; nadalje da je ta bog tvarino tako napravil in vse stvari na ta način uravnal, da n. pr. ne moreta biti dve telesi ob istem času na istem prostoru; da se gibajoče telo tudi tako dolgo giblje, dokler ga kaj ne ustavi; da je pot v velikih ovinkih daljša nego v ravni črti; da ima pravilni štirjak štiri enako dolge strani, in ne pet ali sedem; meni, da je bilo treba posebne božje določbe, da je celota večja nego en del, in da bi, če bi ne plavala božja moč in božja previdnost nad naravo, morda bilo potem dvakrat ena več nego dvakrat dve, ali pa da bi kol in vrv in klobasa imela morebiti le en konec namesto dveh! Živel je nā Škotskem prileten župnik, ki je vsako nedeljo zahvaljeval boga zato, ker se je nedelja vedno pričenjala v začetku tedna in ne sredi njega, in zato, ker pošilja bog smrt koncem življenja, in ne sredi življenja, ter nam na ta način da priliko, da se za ta znameniti dan zadostno pripravimo!! — Ti verski ljudje vidijo pač povsod le gotov namen in modro zasnovan načrt, in osebno vodstvo boga v vseh rečeh. Zatrjujejo, da je bil svet ustvarjen, in da je neka višja roka, neka uravnavajoča previdnost pri vseh dogodkih popolnoma razvidna. Vedno in vedno nas opozarjajo na lepi solnčni sij, na krasne cvetlice, na blagodejni spomladanski dež in druge take vremenske pojave, sploh na vse koristno in lepo na svetu, — vse, kar je krivičnega in nepravilnega, pa modro zamolče! Ali so ti ljudje kdaj pomislili, da je navadni rak v svoji rasti ravno tak čudovit umotvor, kakor najlepša rudeča roža? Da je to, kar oni imenujejo "božjo previdnost" in "božjo modrost", v raku ravnotako očitno izraženo, kakor v spomladanskem dežju? Kako čudovito primerno se vrši razvoj! Na kako bistroumen način se kri raku zastrupi, da se mu je mogoče razvijati! Glej, kako čudovit mehanizem mu služi, da se preživi s sočnim, okusnim mesom, ki ga obdaja! Glej, kako stopnjema in polagoma, toda gotovo, raste in se veča! Kako dolge, fine, občutljive tipalnice ima, da takoj zasluti vsako nevarnost, ki preti njegovemu življenju! Kako krasnobarvn je! Skoz drobnogled opazovan, je vzor redu in simetrije. Noben človeški razum ne more tega raka v rasti ustaviti. Noben človek ni v stanu napraviti takega raka, in če bi se trudil tudi vse svoje življenje. Ali je mogoče, videti raka, in vendar dvomiti nad velikim, vse obsezajočim razvojnim zakonom v naravi, tej neskončno mogočni, modri in dobri umetnici!?

Pravi se nam, da je vesoljstvo po nekem popolnoma gotovem načrtu zasnovano in ustvarjeno, in da bi bilo abotno misliti, da je tvarina tu že od vekomaj, — a v isti sapi se nam pripoveduje, da je popolnoma samo ob sebi razumljivo, da je bog od vekomaj do vekomaj!

Vzemimo, da je vesoljstvo res ustvarjeno in da ga je ustvaril bog, potem je moral enkrat napočiti čas, ko je bog začel ustvarjati. **Pred** tem časom je morala potemtakem trajati že cela večnost, ko še ni bilo ničesar, prav ničesar, — razun tega namišljenega boga. Ta bog je torej preživel takorekoč celo večnost v brezdanji pusti praznoti, v neizmerni gluhi ničnosti, in v popolni brezdelici!

Če se vzame, da je bog vesoljstvo "ustvaril", nastane uprašanje, iz česa ga je ustvaril. Iz nikakor ni mogel ustvariti, kakor uči sveto kajti nič v smislu tvarine je popolna nesmi tega sledi, da je moral bog svet ustvariti iz sebe, ker je vendar bil on edino bitje. Sve stoji iz tvarine, in če je bil iz boga napravlj ral je bog vsekako biti tudi iz tvarine. To, prav pametno misel je imel v glavi tudi An der iz Mileta, ko je rekel: "Stvarstvo je raz neskončnega" (t. j. boga.)

Zvezdoslovci so dokazali, da bi padla na lja nazaj v solnce, če bi je ne privlačeval svetovi, in te privlačujejo zopet drugi bolj ni svetovi, in tako naprej brez konca. To p mora biti tvarina v vesoljstvu res brezmejn torej iz tvarine neskončnega boga ustvarj skončno vesoljstvo, — **koliko je potem še p danes od tega boga??**

Ideja o stvarjajočem osebnem bogu se lagoma čisto opustila, in že danes priznava vseh ovinkov skoro vsi znanstveniki, da m snov od vseh vekov tu. Ta snov pa je nep in kar je nepokončljivo, torej brez začetka konca, vendar ni moglo biti "ustvarjeno". najsto stoletje je ono slavno stoletje, ki krona, da je jasno dokazalo neuničljivost tv vekovečno trajnost prirodnih sil. Ne sila in rina se ne more nikdar zvečati niti zmanjša brez tvarine ne more eksistirati; tvarina je le v zvezi s silo, in potemtakem je moč, ki bi tvarine neodvisna in stoječa nad naravo, i nemogočnost.

Istotako morajo torej biti tudi prirodne vseh vekov tu in niso mogle biti ustvarjene obstoječa iz tvarine v vseh svojih neštetih in podobah, iz mrtve prsti do ljubljenih o sile v vseh svojih pojavih, od najenostavnej banja (n. pr. padec kamna) do veličastne misli, — dokazuje neizpodbitno, da je pra božjem stvarjenju laž, ki se norčuje iz "bo vidnosti".

Misel je pojav in oblika sile. Našo b sreduje ista sila, kakor naše misli. Človek nizem, ki presnavlja raznoliko silo v misli, nizem, nekak živ stroj, ki ga netimo in vzd pri delu s pomočjo "ognja in vode", t. j. katero proizvajamo njegovo gonilno silo, t. misli. Kako čudovit je kemičen proces, ki j spremeniti nekaj hrane pri Shakespeare v bo no žaloigro "Hamlet" ali pri Goetheju v koumnega "Fausta"!

Bog v smislu svetovnega vladarja in i bi moral biti ne samo tvarinski, moral bi b organizem, zmožen, da pretvarja silo v misl se z drugimi besedami pravi: delati mora na čin to, kar imenujemo mi "jesti". Če bo mora vsekako tudi "jesti", t. j. imeti mo stva, da si ohrani moč, ktero izvaja, s kate in vlada. Nesmiselno si je predstavljati bit na veke učinkovalo s svojo močjo in s svoji mi na tvarino, — a vendar ne imelo nobene stva, da bi izgubljeno moč obnovilo ali vsaj o

Če ni ustvarjena ne tvarina in ne sila, k kaze imamo potem, da živi neka moč, ki st naravo? Bogoslovec bi morda odgovoril: " zakon in red v vesoljstvu, imamo vzrok in in razuntega se snov vendar ni mogla začet sama od sebe."

(Dalje prih.)

Sveženj krvavih cunj.

Ivan Molek.

Vlak je dirjal po navidezno prijaznih ravnicah v državi Wisconsin. Zdajpazdaj se je umaknil pogledu zvedavega potnika kak farmarski dom, skupina lesenih, lepo pobarvanih hiš, tvornica z začrnelim in dim bruhajočim stolpom, visok plot, raz kterega je nemo kričala z debelimi črkami vsakojaka reklama, ali pa nizka "shanty" z majhnimi okenci in pokrita z osmoljenim platnom, v kteri se je začasno nastanil kak železniški delavec.

Sedel sem v vozu za kadilce in čital angleški socialistični tednik, kterega je pa moj sopotnik, debeluh, ki je sedel za mano, neprestano meril s kaj sovražnimi pogledi. To me je veselilo. Nalašč sem torej obračal stran za stranjo v časopisu in se navidezno silno poglobil v čtivo, dasi bi bil rajši opazoval pokrajino kakor pa bral.

Ne vem kako dolgo bi še bil tako dražil debelega sopotnika s svojim časopisom, da niso naenkrat pod nami zahreščala kolesa, vozovi so se krčevito stresli in trčili vkup, skratka — vlak se je nenadoma ustavil. Za trenotek je nastala panika. Moji sopotniki so skočili raz sedežev, križala so se vprašanja: kaj je? kaj je?

Pogledam skoz okno: na drugih oknih, kakor je bil vlak dolg, je že gledala glava pri glavi. Strojevodja in nekaj vlakovega osobja iz paketne kare je naglo teklo nekam nazaj. Ker je bil vlak ravnokar naredil majhen ovinek, opazil sem lahko kakih sto korakov od zadnje kare na tiru nekaj črnega, nepremičnega . . .

"Vlak je povozil nekoga!" šlo je hkratu od ust do ust.

Izidem iz voza in tečem za drugimi, ki so se zbirali krog onega črnega predmeta. Na tiru je bil kupček povaljanih, umazanih in — krvavih cunj, iz kterih bi bil človek težko razbral, ali so ostanki moških hlač in suknje ali ženskega krila. In iz teh cunj je zijal kos v členku odtrgane človeške noge, nahajajoč se v raztrganem čevlju. Drugih ostankov povoženega človeka, ktere so kolesa zvila z obleko, nisem mogel več gledati.

Povozilo je neko ženo.

"Samo ena tistih 'foreignerjev' (inozemcev) je", omeni nekdo iz med gledalcev.

"Stikala je za premogom", pripomni drugi.

"Tako je vedno", doda tretji; "čudno, da jih ne pomečka še več."

Prišla sta dva vslužbenca z nekakimi nošali; pobrala sta sveženj krvavih cunj in ga položila na deske. Eden nosačev se je nekaj časa oziral krog sebe, kakor da bi nekaj iskal. Na um mu je menda prišlo, da nekaj še manjka v svežnju. Zlezel je v plitvi graben kraj tira in pobral — okrvavljeno glavo, onesnaženo z blatom in peskom. Pobral je glavo tako ravnodušno, kakor da bi bil na "base-ball" igrišču in da pobira žogo. Obenem je pa navdušemo čikal tobak; migal je z ustmi in neprestano brizal rjavogoste sline na vse strani.

V par minutah so bili zbrani ostanki nesrečne žene, kolikor jih je bilo mogoče najti. Nosa pokrila krvavi sveženj z nim kocem in ga počasi paketni vagon. Oni, ki je je nesel zadnji konec in p siekal svoje rjave sline t mrliču. Potniki smo šli za —v naše vozove. Čuden s je bil to! Ozrl sem se po d niti trohice sočutja nisem Genetlemani so mirno kadil re ali iz pip, samo eden je k blatom, s kterim si je umaz ne čevlje.

Sprevod je šel mimo obed kare. Kolikor je oken na t zu, toliko razmršenih frizur spanih ženskih obrazov venkaj. Pogled za pogle hladnikrvno spremljal krva ženj . . . Iz kare se je čulo nje nožev, vilic in žveni čaš. Fini gentlemani in d se gostile z okusnimi jedili jačami. Vse je bilo dobre in še na misel ni prišlo ni da bi se mu obrnil želodec, nesli mimo krvave ostan srečne, stare in gluhe žen iskala koščkov premoga a jo je zasačila smrt pod

Po preteku četrt ure je b pet vse v redu. Vlak je d podvojeno močjo, kakor da tel popraviti zamudo, ko stal.

"Ampak, tista ženska smela hoditi po tiru, ne bi!" oglasil se je nekdo v

"Neumnost!" hohnjal g gentleman. "Neumnost in muda — časa. Čemu sm Prosim vas, ali je bilo tr zamude?"

In stari gentleman je jez dal na zlato uro žepnico.